

АСПЕКТИ НА ПРЕДСТАВАТА ЗА БОГ У БЪЛГАРИТЕ МОХАМЕДАНИ В ОБЛАСТТА ГОРЕН РУПЧОС (СРЕДНИТЕ РОДОПИ)

Елисавета И. Балабанова

Семинар по практическа етнология и фолклористика

„Проф. д-р Иван Шишманов”

Тази работа разглежда три аспекта на представата за Бог в съзнанието на българите мохамедани от областта Горен Рупчос.

1. Идеята за наличието на един Бог, наричан с две различни имена – Господ и Аллах.
2. Схващането на Бог като трансцедентна сила, която управлява, „царува” над света.
3. Неразчленеността на обекта на сакрално отношение, резултат от която е представата за „братство” между християнския Господ и мюсюлманския Аллах.

Посочените аспекти са определени въз основа на материали от теренни етнологички проучвания, осъществени от членове на Асоциацията за антропология, етнология и фолклористика „Онгъл” на територията на община Лъки (езикова и фолклорна област Горен Рупчос) в периода 1991-1995 г..

Една от съществените страни на представата на българите мохамедани от Горен Рупчос за Бог е схващането, че Той е само един, независимо от различните имена, с които бива наричан. Доказателство откриваме в текст, записан в мах. Надежда на с. Джурково¹, в който персонажите Мохамед и Иисус Христос се възприемат като две изяви на един Бог.

Идеята за единичността на Бог в представите на българите мохамедани от Горен Рупчос е свързана с възприемането му като трансцедентна сила, управляваща света – което е и вторият аспект на разглежданата представа.

Схващането, че Бог е висша сила, даваща мярката на нещата и царуваща над света², се открива на локално ниво в материали от с. Дряново³. В тези текстове е налице противоречие – Бог се възприема като трансцедентна сакрална сила – без име и конкретен образ, а същевременно е персонализиран – носи име и е схващан като „цар”. Отбелязаното противоречие може да се изясни след разглеждането и на третия аспект на представата за Бог. Този аспект е неопределеността, неразчленеността на обекта на сакрално отношение, следствие от което е „братството” на християнския Господ и Мюсюлманския Аллах. Потвърждение намираме в друг фолклорен текст от с. Дряново⁴.

Неразчленеността и обобщеността се разпростират и върху представата за други главни сакрални персонажи от местната конфесионална система – Азраил, Пейгамбер и др.⁵

Сливането на сакралните персонажи и „братството” между Господ и Аллах, което вероятно е резултат от персонифицирането на Божеството, изглеждат несъвместими с твърдението за наличие на един Бог - без конкретен образ и име.

Такова противоречие наистина съществува в синхронен план. За да бъде изяснено, неговите корени трябва да се потърсят в диахронен аспект – в историческия път на развитие на среднородопското население и по-специално на местната фолклорна конфесионална система.

При налагането на исляма процесът на окончателно утвърждаване на християнството в Средните Родопи не е завършил, битуват все още и езически реалности, така че елементи на новоприетата религия се съчетават с християнски и езически такива⁶. Ето как идеята за единичността на Бог започва да съществува с тази за неговата двойственост, кодирана във фолклорната култура с мотива за „братството” между Господ и Аллах.

Вторият аспект на разглежданата представа – схващането на Бог като сакрална сила – е отглас от пантеистичното възприемане на света в езическия етап от развитието на местната конфесионална система.

В допълнение към изтъкнатите причини за наблюдавания етноложки факт, е нужно да се отбележи, че върху формирането му са оказали влияние и представите на българите християни, които живеят в области, съседни на Горен Рупчос.

БЕЛЕЖКИ

1. Архив на Асоциация за антропология, етнология и фолклористика „Онгъл” (ААО). Село Джурково, мах. Надежда, общ. Лъки. Разказал Емин Хасанов Смаилбашов (Емил Стефанов Башов), р. 1924 г. в мах. Надежда, овчар, миньор. Зап. К. Рангочев, Р. Малчев на 8.07.1992 в с. Джурково, мах. Надежда.
2. **Георгиева А.** Когато Господ ходеше по земята (77 фолклорни легенди с тълкования). С. 1993, 15.
3. **ААО.** Село Дряново, общ. Лъки. Разказал Младен Асенов Ушев, р. 1936 г. в с. Дряново, обр. 7 клас, геолог, пенсионер. Разказала Софка Трендафилова Ушева, р. 1943 г. в с. Дряново, обр. 8 клас, плетачка в завод „Преспа”, пенсионерка. Зап. К. Рангочев, Р. Малчев на 4.07.1991 в с. Дряново.
4. **ААО.** Село Дряново, общ. Лъки. Разказал Иван Любенов Пантев, р. 1945 г. в с. Дряново, миньор. Зап. К. Рангочев, Р. Малчев на 3.07.1991 в с. Дряново.
5. **Малчев Р.** Особенности на фолклорния модел за сакралните владетели на света според представите на българите мохамедани от областта Горен Рупчос, Средните Родопи. Във: Фолклорни модели на света, Трети Северозападни четения на ААО (Враца, 25-26 ноември, 1995 г.).
6. **Велчева Н.** Родопчанката, щрихи от етносоциалния и етнопсихологическия ѝ портрет. С. 1994, 79.